

Tình ca lữ vịnh

Tác Giả: Saigon Echo sáu tám
Thứ Sáu, 10 Tháng 9 Năm 2010 08:49

Xin đừng hời phong trôn vĩa hay đờ?
Không tàn đông thì cũng tàn thu!

Vũ Hữu Đỉnh

Văn thi miến Nam 1954-1975 đở c gở là nỏn văn hỏc bỏt hỏnh. Vì nó đã bỏ xuyên tỏc, tuyên án, thiêu hỏy và bôi xóa; các tác gỏ đã bỏ tù đày, đỏa đày và lỏu đày. Trong số đó, có nhà thi Vũ Hữu Đỉnh (1942-1981), tở 1972 đã xem mình nhỏ mỏt ngỏỏi lỏ vỏn:

Ta đã hát khúc hát đời lỏ vỏn

Hát âm u trong đêm tởi mỏt mình (tr. 65)

Vũ Hữu Đỉnh tên thỏt là Lê Quang Trung, sinh tởi Thỏa Thiên, sỏng nhiỏu nỏi ở Tây Nguyên, lỏp gia đình tởi Đà Nỏng và đỏnh cỏ tởi đây. Làm thi tở thỏp niên 1960, đởng báo rỏi rác. Năm 1975, đỏ hỏc tỏp cỏi tỏ o mỏt thỏi gian ngỏn vì là cán bỏ Xây đỏng Nông thôn, rỏi làm công nhân Nhà Đền. Đỏu năm 1981, tởi làng An Hỏi, Đà Nỏng, anh qua đời vì say rỏỏu tẻ tở lỏu mỏt, cái chỏt còn gỏy nghi vỏn. Sinh thỏi, anh không có tác phỏm xuỏt bỏn. Đỏn 1996 bỏn bè mỏi đỏng gỏp đỏ nhà xuỏt bỏn Trỏỏn hành thi tỏp Còn mỏt chút gì đỏ nhỏ gỏm 45 bài, lỏy tên tở mỏt bài thi đỏỏc Phỏm Duy phỏ nhỏc và thỏnh hành mỏt thỏi:

Phỏ núi cao phỏ núi đờy sỏỏng,
Phỏ núi cây xanh trỏi thỏp thỏt buỏn (tr. 5)

Hỏn nay, sau khi tái bỏn thi Nguyỏn Bỏc Sỏn, Linh Phỏỏng, truyỏn ngỏn Y Uyên, nhóm Thỏỏn Quán cỏa Trỏỏn Hoài Thỏ, Phỏm Văn Nhân đã sỏu tỏm và in lỏi thi Vũ Hữu Đỉnh đỏ tỏng biỏu, không bán, trong tinh thỏn bỏ o lỏu và truyỏn bá dĩ sỏn văn hỏc miến Nam. Chúng tôi đã có lỏn đỏ cao thiỏn chí này; nay mỏt lỏn nỏa, xin công nhiên ca ngỏi mỏt viỏc làm tâm huyỏt.

Thỏ Vũ Hữu Đỉnh lỏn này gỏm 80 bài – chỏc là còn thiỏu – là mỏt tỏp thỏ hay, tài hoa, trong sáng, đỏpỏng đỏỏc sỏ thích đỏng đỏo ngỏỏi đỏc; mỏt tác phỏm có giá trỏ cao vỏ mỏt tỏ tỏỏng, tình cỏm, nghỏ thuỏt, lỏu lỏi tỏm lòng cỏa nhà thi quá cỏ, ghi tỏc niỏm thỏy chung cỏa bỏng hỏu, trong mỏt hoàn cỏnh lỏch sỏ, xã hỏi nghiỏt ngỏ và bỏc bỏo.

*

Thỏ Vũ Hữu Đỉnh quay chung quanh các chỏ đỏ: quẻ nhà, tình bỏn, tình yêu trong khát vỏng mỏt không gian rỏng rỏi. Trỏỏc khi đỏ vào các đỏ tài này, chúng ta nên biỏt qua thân thi tác gỏ, qua nhỏng bài thi tâm sỏ, chỏ yỏu là "Bài thi năm bỏn mỏỏi", làm đỏp tỏt Tân Đỏu, 1981, trỏỏc khi qua đời, thi "kiỏm đỏm" vô hình trung thành thi tuyỏt mỏnh, nhỏ bài "Di chúc" cỏa Nguyỏn Khuyỏn:

B n m i tu i r i đây
v năm con không no không đói

...

b n m i tu i r i
hai lăm năm u ng đ ng
(gi i ngh r u t thu m i lăm)
h c hành thì lạng nhặng
thân t l p thân t năm b y tu i
không nh h t ngh đã tr i
bán báo, đánh giày, đ đ
đánh tr ng phòng trà, d y h c, làm th
phó giám đ c nuôi tr b v
còn c ch c ngh thôi không k
ham đ c sách ch ng ph i vì ham h c
th n thánh trăm ông ch ng ph c ông nào
ông nào cũng t t
ông nào cũng tào lao
có l m thánh nhân thì đ i ch r i mù
nhi u tri t h c thêm t i mù đa s ...

b n m i năm kho ng dăm l n tù... (tr. 86)

Trong bài "Ng a hí đ u non", ta còn bi t thêm:

Sinh nh m tu i Ng , đêm v a h t...

M i hai tháng đã bi t mùi bom đ n

1942, th i chi n tranh Nh t-Đ ng minh. Lên b y tu i:

Đã theo m đêm đêm qua xóm

xách đèn rao khoai s n c m h i (tr. 67)

Trong bài "C m n ng i v ", 1972, ta đ c bi t anh c i v kho ng 1965:

B y năm tình ch ng v

b y năm em h m hiu

l n nào em sinh n

ta cũng ph i v ng nhà

đ a đ u lòng tù t i

đ a th hai, đi xa (tr. 129)

Chúng ta không bi t rõ anh tù t i vì vì c gì, làm gì đ n n i d m l n tù. Theo ch ng t c a b n bè, Vũ H u Đ nh là ng i c i m , vui chuy n, a r u, a b n, đàn gi i hát hay, nh trách nhi m gia đình, v con đ ng nhiên là ph i khó khăn. Và anh cũng th a nh n đ u đó:

Năm đ a con nh năm h t ng c

N u không có em sao kh i cát l m

Còn anh thì c l ng b ng... (tr. 88)

Tháng 3/1973, nhà th T ng Linh có bài "G p i Vũ H u Đ nh", ghi nh n hoàn c nh c a anh:

Thì ra ng i ch a h t gian nan

Thôi hãy c m nh l a th vàng...

Chúng ta đã ch m phá đ c đôi nét chân dung Vũ H u Đ nh. Chân dung y s rõ nét h n khi qu n t b n bè, trên chi u r u:

N n n ch a thoát n i

càng n , càng hăng vay

thi u cái danh, nh ng không thi u b n bè

đi đâu cũng có ph n r u t ng. (tr. 85)

Trong m i tình c m, có l tình b n là mang nhi u âm s c th i đ i nh t. Đã xa r i nh ng "c nhân" trong th Đ ng, th T ng. Xa r i gi ng u hoài, tr m m c c a Nguy n Trãi:

B n bè đ t Vi t ai thăm h i

nh nh n: đ i ta v n c b ng

Hay gi ng bản khoán, xa x m c a Nguy n Khuy n thăm h i bác Châu C u, l t l i năm nay bác đ đầu, gi ng nh nhàng, th m ng c a Huy C n th ng b n chi u hôm s u g i tay. Cũng đã xa r i nh ng "T ng bi t hành", "V ng nhân hành" c a Thâm Tâm. Tao lo n, thì đ t n c đã trăm l n tao lo n. Nh ng chi n cu c 1960-1975 mang m t s c thái đ c bi t, và tình b n sinh t th i này ngân v ng m t âm hao riêng, trong ch t bi ph n n ng ph n phi lý:

Trên non may có tình b ng h u

Tình ca lữ vãn

Tác Giả: Saigon Echo s&#u t&#m
Thứ Sáu, 10 Tháng 9 Năm 2010 08:49

---

tu&#i tr&# đầu chung m&# t khúc ca

ôm nhau th&# c v&# i v&# ng trắng l&# nh

v&# t lá tìm sao đ&# nh h&# ng nhà.

có nh&# ng ngày đi trong núi th&# m

tu&# i tr&# nhìn nhau, nh&# xóm th&# ng làng

th&# chung m&# t ti&# ng nghe s&# u cháy

tâm s&# chuy&# n nhau đ&# u thu&# c quan san

cám &# n điều đ&# ng r&# ng sinh t&#

c&# m b&# y ng&# i gi&#ng đ&# gi&# t ng&# i

tu&# i tr&# g&# n nhau trong gió l&# a

gi&# dùm nhau nh&# ng ti&# ng chim c&# i (tr. 45)

Bài "Chuy&# n ng&# i tu&# i tr&#" này, Vũ H&# u Đ&# nh làm t&# ng nhà th&# Tr&# n Dz&# L&#, cùng m&# t bài khác, mang rõ nét th&# i s&#:

Ngày Hu&# gi&# i phóng

mày lang thang trong Nam

...

xa nhau càng nghĩ càng th&# ng

th&# ng b&# n th&# cu&# c đ&# i b&# m đ&# p

tr&# n lính, đi lính, r&# i thì h&# c t&# p

th&# ng &# i câu nói "r&# ãng cho v&# a đ&# i"

...

nghe nói mày v&# quê đi bán bánh mì

v gi t m n cho nhà th ng đ

r i nghe nói mây đi Nam tr i

quê không d ng n i đôi v ch ng th

năm năm r i mây s ng xa quê

ôi cái làng quê Nam Ph H

th i chi n tranh mây quay qu t mong v (tr. 42)

Hòa bình, th ng nh t mà i làm nhi u ng i xa quê – và xa nhau – h n là chi n tranh, chia c t.
Bài th này làm kho ng 1980, b t đ u b ng câu ca dao quen thu c:

Gió đ a cây c i v tr i

Rau răm i ch u i đ ng cay

Ai hi u sao thì hi u.

Tình b n, bao gi cũng mang tính cách th i đ i, xã h i. Tình yêu có không gian r ng rãi h n: ti ng sét ái tình có th giáng xu ng b t c lúc nào và n i nào. Tình b n có thu , có thì, có n i, có ch n. Yêu nhau r i m i ng i vào chi u; ng i vào chi u r i m i ra tình b n. Bá Nha, T K cùng chi u nh c bu i Xuân Thu. Qu n Tr ng, B o Thúc cùng mi ng đ nh chung th i Chi n Qu c. Montaigne và La Boétie cùng ph t áo gi a tòa án Bordeaux. Nguy n Khuy n, D ng Khuê áo mảo đ ng khoa... Vũ H u Đ nh, Tr n Dz L , Tr n Hoài Th , cùng nhi u b n khác cùng g i đ u trên báng súng, tai nghe tr c thăng, đ i bác... C n binh l a t o ra và c ng c tình b n. Cái quý là tình b n còn i sau c n binh tàn, l a t t. Và quý h n n a, trong tình b n y, sau khi ch t l c ti ng tr c thăng đ i bác nhi u nh ng, còn i ti ng đ p cùng nh p c a nh ng trái tim. y là tình ng i. Tình yêu là đ nh m nh cá nhân; tình b n là c duyên th i đ i. Cao quý thay lòng chung th y gi a nh ng tâm h n t nguy n, trong tình yêu cũng nh tình b n.

Vũ H u Đ nh, ng i đã ra đi, tình còn i i.

*

Nói đ n th i đ i là nói đ n quê h ng. Vũ H u Đ nh tha thi t v i quê h ng, dù anh sinh m t n i, s ng m t n i và gi a hai n i là nh ng b c chân lang b t k h . Anh kh ng đ nh:

Mùa lúa năm nay đồng đồng đã tr

anh yêu mùa yêu đ t yêu quê (tr. 29)

Nh ng quê anh n i nào?

Nh ng con l ch anh chèo ghe thăm lúa

th l i giăng câu, m i m y năm ròng

...

Cau v i b i bây giờ th m h ng trái

em bên v n da th t có th m không? (tr. 28)

Vũ H u Đ nh là „k ch “, dân thành ph ; đ đây anh thác l i "k quê", m t nông dân m i m y năm cày sâu cu c b m, nhà m i thay tranh mong đón em v ... L i không th t nh ng tình thì th t.

Tình quê n i Vũ H u Đ nh, quy n v i tình b n và tình yêu là m t khát v ng h nh phúc trong ngu n c i. Quê h ng c a Vũ H u Đ nh không chính xác nh trong nh ng „b c tranh quê“ mà ta đã g p, nh ng đ ng chiêm trũng mi n V B n, Nam Đ nh c a Nguy n Bính, ho c thôn làng s n c c Hà Tĩnh trong th Huy C n, hay làng Trung Ph c d i chân núi Qu ng Nam trong th Bùi Giáng, T Ký, T ng Linh. N i Vũ H u Đ nh, quê h ng làm tâm c nh t ng tr ng cho m t gi c m . Gi c m Tr V c a đ a con bi t mình l c h ng, vì c n l c c a l ch s đã đành, nh ng cũng có ph n c tình l c h ng. Ph i hi u nh th m i gi i quy t đ c nhi u mâu thuẫn trong th anh.

Và hi u r ng n i nh nhà th ng xuyên ám nh anh, không gi ng v i n i nh b t ng , b t ch t trong th Nguy n B c S n đ ng l a:

Qua c u Sông Lũy nhìn quanh qu t

N c đ c u đen ch t nh nhà

Tình quê, đ tài cho nhi u bài th , có th là n n th Vũ H u Đ nh:

Mây còn bay nên đ i còn m ng

tu i tr ra đi sao l i nh nhà

i ng i tu i tr s u trong m t

đêm trên r ng m ng g i quê xa.

quê xa ta có em và m ,

nh ao bèo xanh bông tím thì t tha

nh ng i con gái bên hàng xóm

chi u th thuy n v t m ng n hoa... (tr. 44)

C nh m h nh ng tình tha thi t. Quê xa đây là m ng t ng. Vũ H u Đ nh không đ c h nh phúc có m t làng chính xác đ ca ng i nh Huy C n, Bùi Giáng. Nh ng anh ch ng quan tâm đ n đi u đó:

ngĩ ra thì đ đâu cũng v y

ta v n là ta khinh b c đ ng cay.

có l ta là th ng b t sá

c sao đ đầu r i cũng b ng lòng

th trôi cái s ng cho đ i d t

m bu n ta tóc tr ng l ng cong (tr. 76)

Quê h ng, n i Vũ H u Đ nh là ni m u hoài khôn nguôi, h ng v cõi h nh phúc đã m t hay ch a đ n, trong nghĩa "quê h ng và l u đày" trong Kinh Thánh, hay Albert Camus.

U hoài b c men cho nh ng v n bay b m:

Hoa đ i ven đ ng g i l i các em

Ti ng giã g o g i cho ng i m t ng

Trăng m i b n g i tâm h n thi u n

Trăng m i l m g i nh ng k yêu nhau

*

Tình sôi n i, thi t tha nh t trong đ i ng i có l là tình yêu. Th tình yêu là l i th d làm và khó hay nh t. M t là vì đ tài lâu đ i tr thành khuôn sáo, hai là ng i làm th tình khi thành th t thì ch quan, đ c ý, t nghĩ th mình là hay, hóa ra đ dãi, trong khi ng i đ c bên ngoài, cho r ng l m c m. Th tình ngày nay, mu n thành công, ph i giàu l ng trí tu và ch t ngh thu t; nh ng th hoa m l i m t nét thành th c đ n s . Mà tình yêu chính là c m xúc đ n s .

Th tình Vũ H u Đ nh gây c m xúc vì ch tha thi t mà t nhiên y:

Anh đang s ng thi u m t ph n thân th

s ng thi u em nên anh th không đ u

thèm ng c tr n, môi ng t v i tay yêu

đã trói ch t h n trăm năm lãg t

...

đã quen đau nên th y đ c m n mà

c a t i i mà anh kêu h nh phúc

ôi v t chém đã qua th i đau nh c

đâm da non đ thành s o muôn đ i

anh th đ u đ s ng em i (tr. 31)

H i th r o r c đã ph vào bài "Ti ng đ i c a s ng chi u", 5 ch nh nhàng nh ng da di t, trong sáng mà hàm súc - m t bài lý t ng đ ph nh c (câu này vi t nh n g i Ph m Duy):

Anh n m đâu, ng i đây

ngó n c ngu n reo v

n c ngu n ch y bao năm

đá núi mòn đ u nh

anh n m đây, ng i đây

m t mình anh v n th

m i năm trong tr c tr

anh th khác ngày x a

nghe đ i ti ng r ng m a

nghe vang i su i nh

...

anh n m nghe lay đ ng

đau c a nh ng nhánh cành

anh ng i trong lá xanh

trên nh ng h n lá ch t

tay anh n m tha thi t

nh ng chi c lá còn t i

th xu ng su i mà ch i

trôi đi còn ti ng d i... (tr. 33)

Ngu n th róc rách tuôn tuôn t nhiên, u u n trong veo, th m t i đầu đầu, tr m l ng ngân vang. M t bài th tình hi n đ i, rõ nét n u ta so sánh v i "Tình quê" đ ng d ng c a Hàn M c T , n a th k tr c. Đâu đó, trong Thân ph n làm Ng i, André Malraux đã đ nh nghĩa tình yêu là „cái ph n mình thay đ i i ng i kia“, nghe sâu s c, nh ng tr u t ng. Vũ H u Đ nh nói anh th khác ngày x a có c ng đ i u nh ng c th , và xúc đ ng. Th ng ũ ngôn ng n h i, ít đ i i tác ph m hay. Bài "Ti ng d i c a s ng chi u" là m t tác ph m toàn bích.

Cùng m t h i th - h i th y còn có bài "R ng h ng m t" đ m đ i. C m h ng tuôn tràn m t m ch, ào t, sung mãn mà âm tr m, tao nhã. Thao thao tình c m, thao thi t u t :

Anh đang s ng - đang th đ u r t l

Th yêu em yêu đau đ n c a đ i

Anh c m đ c phút c a mùa đang đ i

Giây c a sông đ ng l i đ i chi u trôi

Đâu đó r ng c a Thu m đ m

U ng chút h ng hoa c a su i mà say

Mây c a nghìn năm mây v n là mây

Nh ng m t bu i l nh v a m i có

...

M t ngày nào m t tr i kia rét l nh

Máu đ trùng đ ng m t l n ch t cu i cùng

Gi c l nh vang l i gió nh n v i r ng

Anh h i h tr v mau cho k p (tr. 82)

Nh p th d p d n, hình nh đ p đ p, ý t trùng trùng, tuôn tuôn t m t h n ch a bao nhiêu tình r ng th m. Do đó mà th tình Vũ H u Đ nh ngày nay còn gây hào h ng.

Th tình, ch không huê tình ki u "áo nàng vàng anh v yêu hoa cúc". Th tình x a nay th ng kh n ðeo thêm ph n thuy t lý, d y đ i: th Pháp t Ronsard đ n Aragon, th Vi t t Nguy n Trãi "đ m m thì th ng k l nh lũng" đ n Xuân D u "v i vàng lên v i ch ". Th Vũ H u Đ nh mang s c ph i ph i, h n nhiên, đ n đau mà v n tin đ i - có l do ni m tin tr i đ t, mà anh đ n đ t r t mãnh li t trong bài t tuy t:

S ng quá, nâng ly, khà m t ti ng

M ng r ng s c núi v n màu xanh

Đám mây bay th p ngang nhà c

H ng r u n ng h n m i th tình (tr. 6)

Tâm gi i hào s ng tr c s c gi i u ái nh trong đ n th trên, đ c đ nh hình trong m t thi gi i bao la, bi n r ng tr i cao. Th Vũ H u Đ nh ít có gi i h n ch t h p, n u Pleiku ph xá không xathì cũng đ c n n r ng b ng s ng mù, cây xanh, núi cao - và nh t là có em!

N i Vũ H u Đ nh tình yêu, tình b n, tình quê, quy n vào ni m nh đ t th ng tr i mêng mang mênh mang mênh mang.

*

Hình nh t o tính nh t quán cho t p th , xuyên su t, ti p d n các bài th , t r ng núi đ n thôn quê, ao bèo, th a ru ng, lũy tre, mái nhà, là con chim.

M t m t chim là tri âm, chia s tâm s và c m :

Có l con chim r ng b a n

Hát v i anh là chia s ng n ngu n (tr. 74)

Chim là m t n đ đa hi u. Hình nh th giác, nó là không gian g n mà xa, c m nh n thính giác, ti ng chim là th i gian đ i vào tim, có khi h n hò hoan l c th y chung:

Con chim b đ có b n quay v

C t ti ng hát chào ni m vui c a gió (tr. 108)

Có khi nh c thân ph n hi n th c ch v :

Tình ca lữ vịnh

Tác Giả: Saigon Echo s&u t&#m
Thứ Sáu, 10 Tháng 9 Năm 2010 08:49

Con chim lữ lòng năm n&# c&# a tôi &# i

Hóa m&# y ki&# p mà sao tôi v&# n v&# y (tr. 110)

*

Th&# Vũ H&# u Đ&# nh là đi&# n hình cho th&# tr&# tình hi&# n đ&# i. Nó không gai góc, thách th&# c; ng&# c
&# i, nó k&# t thân, đ&# m th&# m, quen thu&# c. Lay đ&# ng ng&# i đ&# c b&# ng tình c&# m trong sáng và thi&# t
tha, b&# ng nét tài hoa vô t&# i.

Đây là đo&# n cu&# i trong bài th&# "Ki&# m đi&# m", Vũ H&# u Đ&# nh làm 1981, tr&# c khi vĩnh bi&# t tr&# n
gian:

Ta đang nh&# thu&# sông dài núi r&# ng

đ&# ng thên thang c&# a m&# t gã giang h&#

ta đang thềm đi đ&# h&# c làm th&#

ch&# ta đ&# n xin nh&# ph&# n r&# u t&# ng (tr. 89)

Câu th&# tuy&# t m&# nh thu g&# n không gian, cu&# c đ&# i, tâm tình, hoài bão vẫn ch&# ng và nh&# ng khát
v&# ng ch&# a người c&# a Vũ H&# u Đ&# nh.

Trên chi&# u r&# u vui ít bu&# n nhi&# u hôm nay, b&# n bè, trong và ngoài n&# c, luôn luôn gi&# ph&# n
r&# u t&# ng, cho Đ&# nh.